

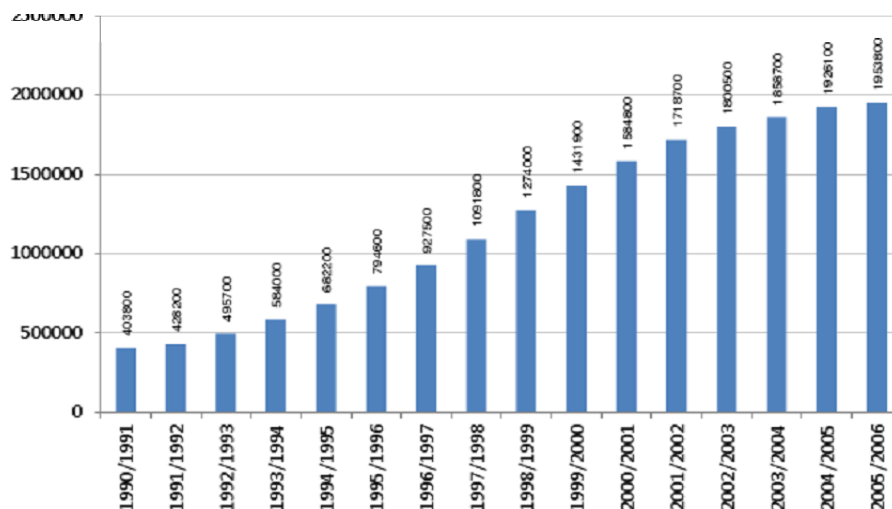

Sytuacja demograficzna a szkolnictwo wyższe w Polsce

Od 1990 roku polskie szkolnictwo wyższe było w okresie stałego i dynamicznego wzrostu. W ciągu 15 lat liczba studentów osiągnęła rekordowy poziom 1,9 mln. (Rys. 1), co daje wzrost o 370%. Wzrost liczby studentów miał dwa zasadnicze źródła: zwiększenie aspiracji edukacyjnych Polaków, czego efektem był rosnący odsetek osób zdających egzamin maturalny oraz nade wszystko duży i długotrwały demograficzny wyż.

Rys. 1. Liczba studentów w Polsce w latach 1990-2005

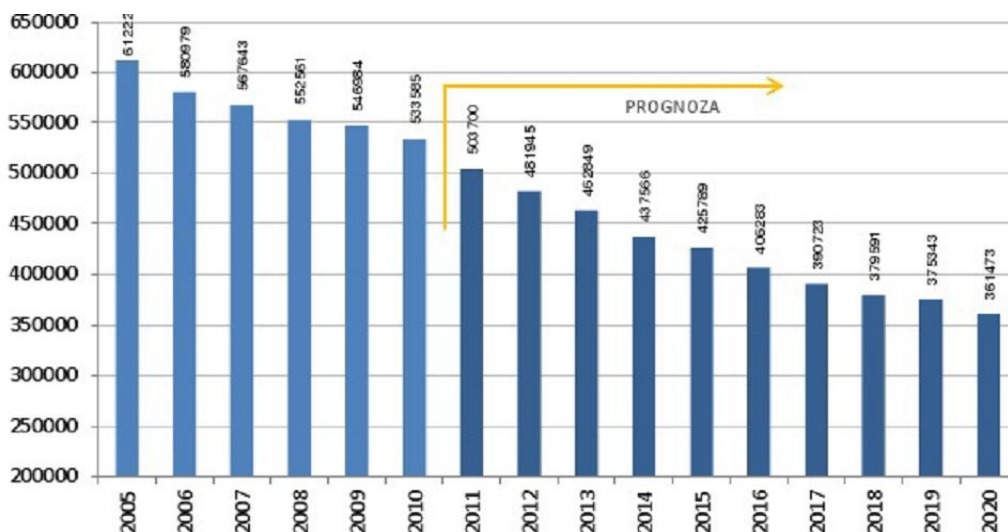
Źródło:

GUS

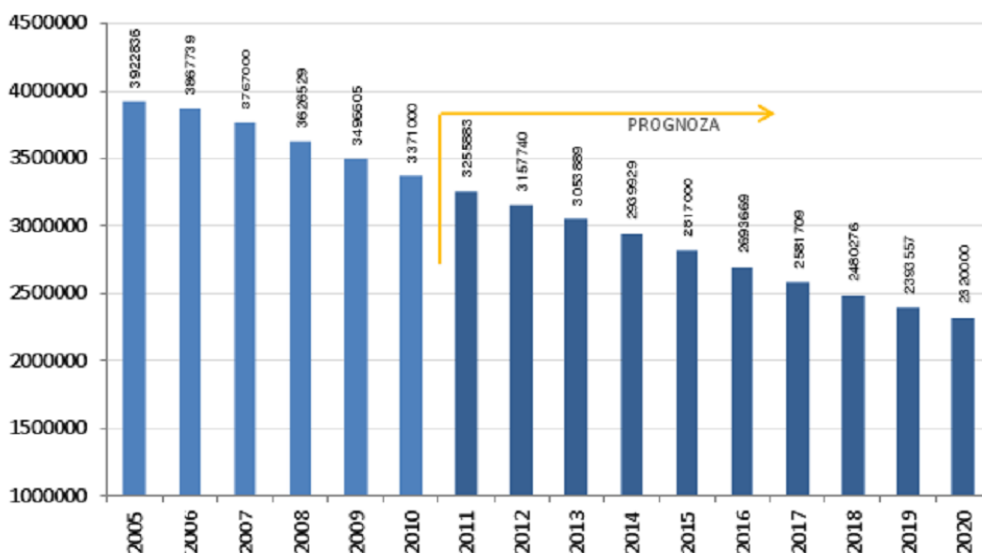
Wyż demograficzny, który tak znacząco przyczynił się do powstania boomu edukacyjnego trwał nieprzerwanie do roku 2002, gdy szkoły średnie kończyła młodzież z wyżu demograficznego z przełomu lat siedemdziesiątych i osiemdziesiątych. Każdy kolejny rok oznacza spadek liczby 19-latków, a tym samym odwrócenie się korzystnego dla polskiego szkolnictwa wyższego demograficznego trendu. Proces ten trwa do dziś i jak pokazują statystyki trwać będzie jeszcze przynajmniej 10 lat, powodując stopniowy spadek liczby osób w tradycyjnym wieku studenckim. Dodatkowo, należy podkreślić, że skala tego spadku jest duża i niepokojąca. Na podstawie liczby osób młodych oraz uwzględniając dane GUS można oszacować, że z każdym rokiem liczba 19-latków do roku 2020 będzie stale malała. Jak przedstawiono na Rys. 2, w roku 2020 będzie ich 361 473, czyli o 48% mniej niż w szczytowym roku 2002, a 32% mniej niż w roku 2010!

Rys. 2. Liczba 19-latków w latach 2005-2010 oraz prognoza na lata 2011-2020 (wg opracowania Instytutu Sokratesa)

Podobny trend można obserwować w grupie młodzieży 19-24 lata. Z prognoz wynika, że w każdym kolejnym roku w okresie 2011-2020 łączna liczba osób w wieku od 19 do 24 lat będzie wyraźnie malała (Rys. 3) w wyniku narastania niżu demograficznego. W roku 2020 grupa ta będzie liczyła 2,32 mln osób, podczas gdy w roku 2010 jest to 3,37 mln. Spadek wyniesie, zatem aż 31%, co oznacza, że niemal o jedną trzecią spadnie grupa potencjalnych studentów w wieku tradycyjnym.

Rys. 3. Liczba osób w wieku 19-24, w latach 2005-2010 oraz prognoza na lata 2011-2020 w Polsce (wg opracowania Instytutu Sokratesa)

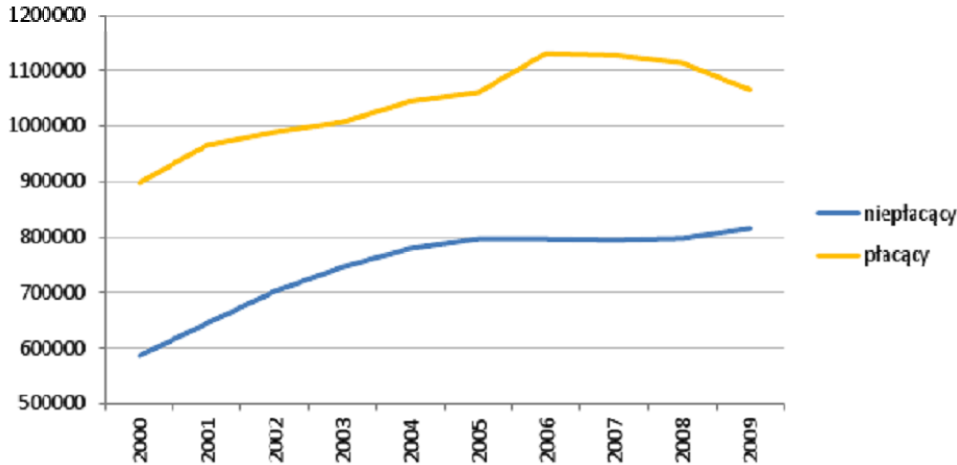

Pierwsze symptomy załamania widać w malejącej, od 2006 roku (rys. 4) liczbie studentów płacących za kształcenie. Studia bezpłatne są - co ekonomicznie uzasadnione - studiami pierwszego wyboru dla coraz większej liczby młodych ludzi. Uczelnie publiczne dostosowując się do nowej sytuacji rynkowej, świadome malejącej skłonności studentów do wybierania studiów płatnych, rozszerzają ofertę kształcenia na studiach niepłatnych.

Rys. 4. Liczba studentów płacących i niepłacących za studia
Źródło: na podst. GUS (opracowanie Instytutu Sokratesa)

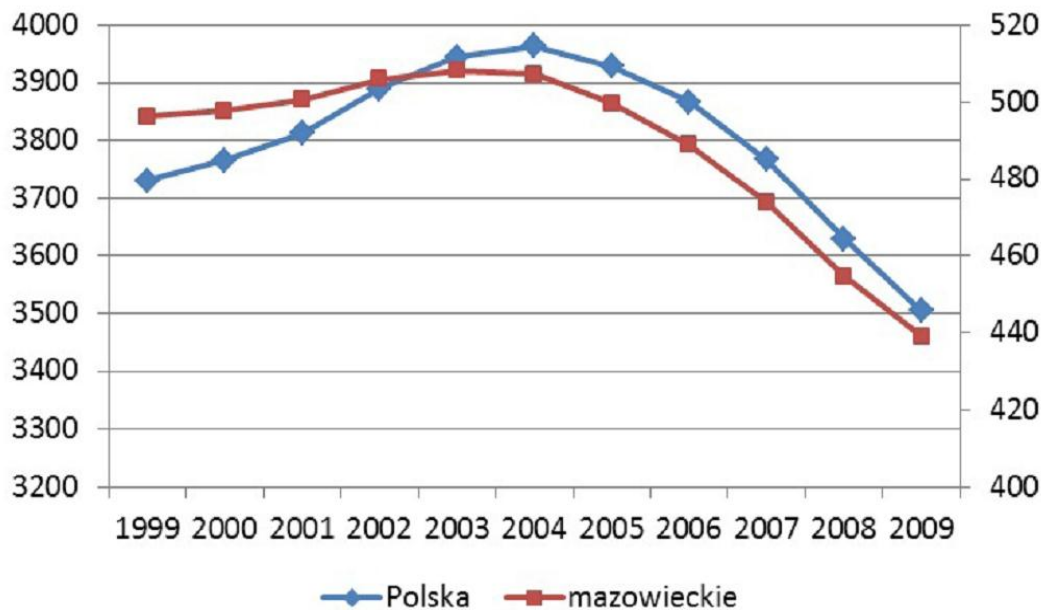
Rys. 4. Liczba studentów płaćących i niepłaćących za studia

Prezentowane dane dotyczące zmian demograficznych odnoszą się do całego kraju, jednak trzeba pamiętać, że wpływ niżu nie będzie taki sam w poszczególnych województwach. W latach 1999 - 2009 zmiany liczby osób w wieku 19-24 lata na Mazowszu charakteryzowały się podobnym trendem jak w całej Polsce: początkowo wzrostowym, a następnie spadkowym (rys.5). W województwie mazowieckim populacja osób w wieku 19-24 lata zmalała w badanym okresie z 496,3 tysięcy do 439,1 tysięcy, czyli o prawie 12%.

Rys.5 Populacja osób w wieku 19-24 lata w Polsce i na Mazowszu (oś prawa) w latach 1999-2009

Źródło: dane GUS

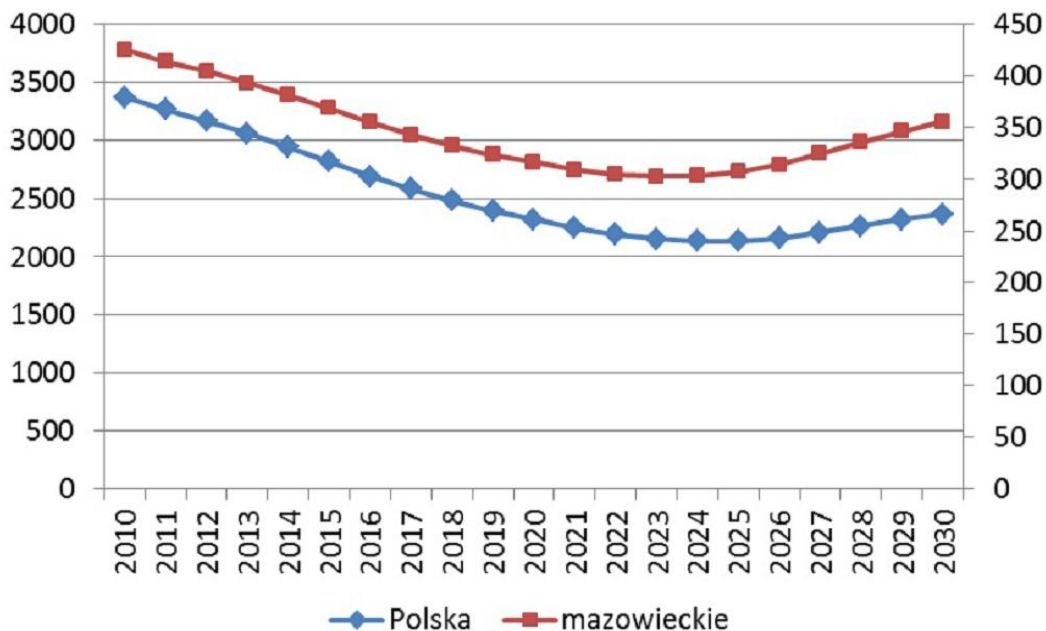
Jednak z prognoz wynika, że na Mazowszu w dwóch najbliższych dekadach spadek populacji osób w wieku studenckim będzie nieco słabszy i nieco wcześniej - w porównaniu z resztą Polski - ulegnie odwróceniu. W województwie mazowieckim liczba osób w wieku 19-24 lata będzie malała do 2023 roku, osiągając najniższy poziom 302 tysięcy. Oznacza to, że w latach 2010-

2023 licznosc tej grupy wieku zmniejszy się o prawie 29% (czyli spadek będzie słabszy niż dla Polski ogółem). W kolejnych latach (do 2030 roku) można oczekiwać wzrostu liczebności osób w tej grupie wieku do poziomu 355 tysięcy (czyli o ponad 17% w latach 2023-2030). Zatem w województwie mazowieckim wzrost ten będzie większy niż w Polsce ogółem. Generalnie w latach 2010-2030 liczba ta zmniejszy się o prawie 17%, czyli spadek ten będzie mniejszy niż w Polsce ogółem. Oznacza to nieco korzystniejszą sytuację na Mazowszu niż w Polsce. Podobnie jak dla Polski ogółem, w efekcie tych zmian odsetek osób w wieku 19-24 lata będzie malał do 2023 roku (i wyniesie 5,5%), a następnie wzrośnie do poziomu prawie 6,5% w 2030 roku. Co więcej, obecnie w województwie mazowieckim jest on nieco niższy niż w Polsce i różnice te będą widoczne w najbliższych dziesięciu latach do 2024 roku.

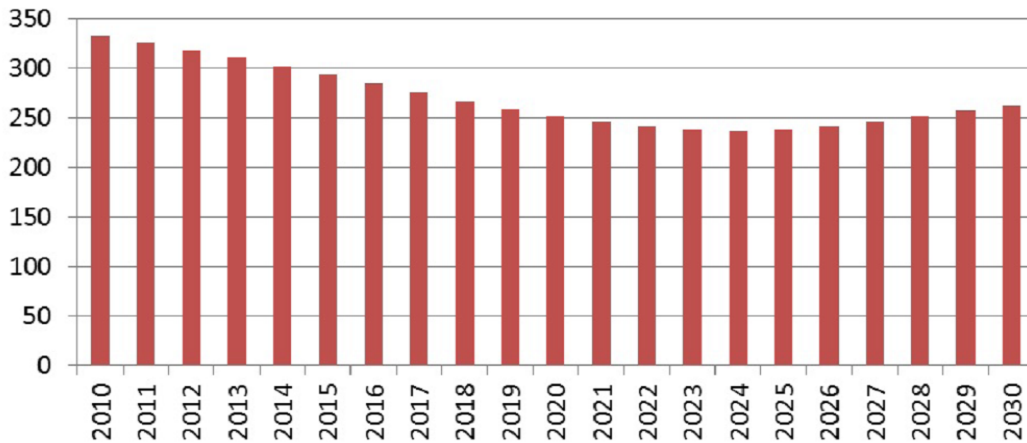
Rys.6 Ludność w wieku 19-24 lata w województwie mazowieckim (prawa oś) i w Polsce w latach 2010-2030 (w tysiącach)

Źródło: na podstawie prognozy GUS (2009).

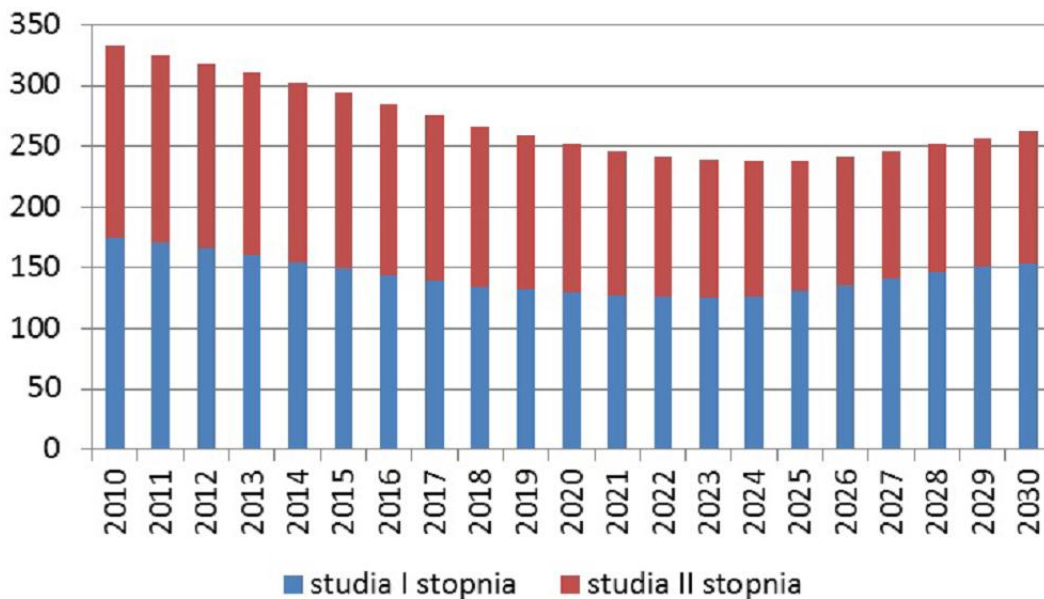
Biorąc pod uwagę tylko czynnik demograficzny (zakładając, że liczba studentów będzie zmieniała się proporcjonalnie do liczby osób w grupie wiekowej 19-24 lata) widzimy, że liczba studentów w woj. mazowieckim zmniejsza się z 332,7 tysięcy w 2010 roku do 262 tysięcy w 2030 roku, czyli o ponad 21% (Rys. 7). Największego spadku liczby studentów należy oczekiwać w najbliższych 13 latach (do 2024 roku). Z kolei począwszy od 2025 roku można spodziewać się wzrostu liczby osób studiujących, będącego efektem rosnącej od 2004 roku liczby urodzeń.

Rys.7. Prognozowana liczba studentów w województwie mazowieckim w latach 2010-2030 (w tysiącach) wg „Akademickie Mazowsze 2030”

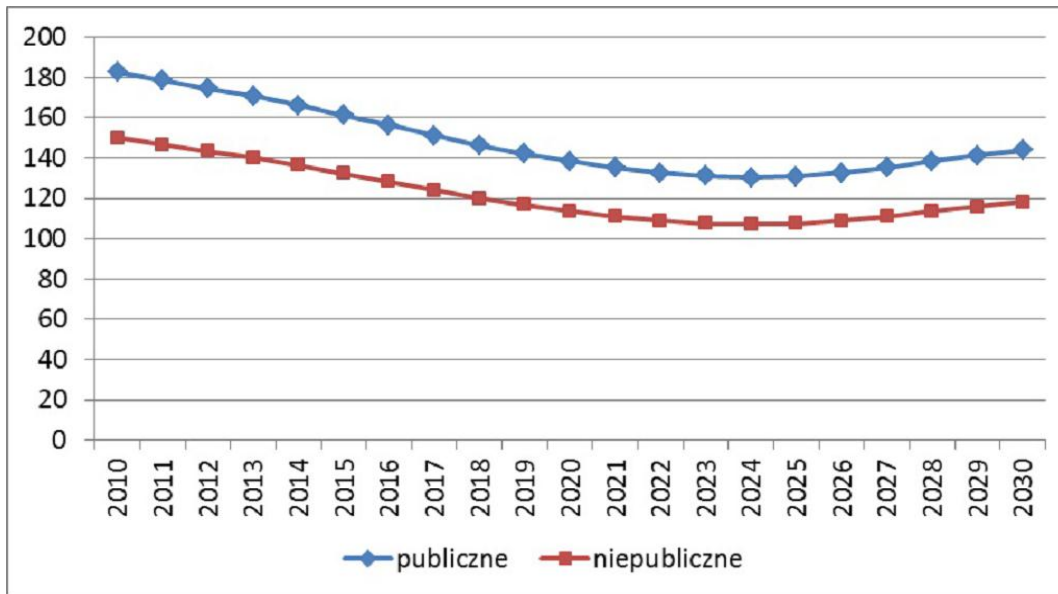
Liczba osób studiujących na studiach I stopnia zmniejszy się z 175 tysięcy w 2010 roku do 153 tysięcy w 2030 roku (o 12%), zaś liczba studentów na studiach II stopnia spadnie dużo bardziej – o 31% (z 158 tysięcy do 109 tysięcy w tym samym czasie).

Rys 8. Liczba studentów w województwie mazowieckim według stopnia studiów w latach 2010-2030 (w tysiącach) wg „Akademickie Mazowsze 2030”

Jeżeli struktura studentów według typów szkół (publiczne, prywatne) odzwierciedlać będzie ich obecną strukturę, to liczba studentów publicznych szkół wyższych zmaleje z poziomu prawie 183 tysiące w 2010 roku do 144 tysięcy w 2030, zaś liczba osób studiujących na uczelniach niepublicznych spadnie ze 150 tysięcy do 118 tysięcy w tym samym czasie. W obu typach szkół spadek ten wyniesie 21% w rozpatrywanym czasie.

Rys 9. Liczba studentów w województwie mazowieckim w latach 2010-2030 według typów szkół (w tysiącach) - opracowanie „Akademickie Mazowsze 2030”

Bibliografia:

Demograficzne Tsunami – Raport Instytutu Sokratesa na temat wpływu zmian demograficznych na szkolnictwa wyższe do 2020 roku – Warszawa 2011- opracowanie dr Dominik Antonowicz i dr Bartłomiej Gorlewski <http://www.instytut sokratesa.pl/>

„Prognozowanie liczby studiujących w szkołach wyższych województwa mazowieckiego 2010-2030. Raport z badania” wykonany w ramach projektu Foresight regionalny dla szkół wyższych Warszawy i Mazowsza „Akademickie Mazowsze 2020” <http://www.akademickiemazowsze2030.pl/Data/File/178.pdf>

http://wyborcza.pl/1,76842,11382145,Demografia_nas_dopadnie.html

http://wyborcza.biz/biznes/1,101562,11361103,Polska_w_demograficznym_klinczu_Nie_pomoga_nawet.html